

brou de llengua
RUDOLF ORTEGA

En defensa del possessiu

Sovint els correctors ens deixem portar per la comoditat del lloc comú i el clisé fàcil per corregir de manera uniforme d'acord amb modes passatgeres, amb criteris que algun dia algú molt ben informat va difondre i altri es va encarregar de propagar impunement. I necessitem aquests llocs on agafar-nos, al capdavant ens fan sentir segurs davant una feina, aquesta de corregir textos per publicar, que genera una inseguretats fonda. Així, per exemple, són sistemàticament perseguits els gerundis sota la sospita que acostumen a ser mal utilitzats (i n'hi ha un ús, el de posterioritat, que ha de ser condemnat), com també ho són els adverbis acabats en *-ment*. Per algun motiu difús, la llengua va trobar apropiat generar un mecanisme intern que converteix qualsevol adjectiu femení en adverbí —és per tant un recurs d'una potència abasagadora—, però també per algun motiu algú va creure que fan lleig i que no se n'ha d'abús. D'aquests tòpics sobre el que li escau a la llengua n'hi ha uns quants.

La darrera de les víctimes de la matusseria correctiva ha afectat profundament l'ús del possessiu. Tornem-hi, per algun motiu la llengua —totes les llengües, de fet— disposa d'un mecanisme per assenyalar el possessor d'una cosa, facultat o el que sigui, i per això parlem de *la seva instrucció*, si ens referim a un jigit, o de *la seva llibertat*, si parlem d'uns presos, per exemple polítics. Fins i tot algunes llengües com l'anglesa aprofiten el mecanisme per marcar el sexe del possessor, cosa que no passa en les llengües romàniques, on *la seva llibertat* podrà tenir tant un possessor masculí com femení: en anglès, la dualitat *his freedom* o *her freedom* serviria per diferenciar fàcilment entre un pres i una presa.

Potser atrets per l'abundància de possessius en anglès, on hem vist que el mecanisme és poderós, es va estendre a altres llengües l'ús gratuït del possessiu, que venia a redundar una informació que sovint ve proporcionada per la pragmàtica i el que coneixem per sentit comú. No és gaire lògic que al teatre la megalomania ens demani *Apagueu els vostres mòbils* perquè difícilment apagarem el mòbil de l'espectador veí, com tampoc en té assegurar que *Messi va xutar amb el seu peu esquerre* perquè la pertinença de l'extremitat està més que indicada pel subjecte de la frase. De mala manera, doncs, el possessiu va començar a inundar terrenys que li eren impropis, i el seu ús va esdevenir tan freqüent que ha

acabat incorporant una creua quan realment li demanem que faci de possessiu; és el que passa quan sentim que algú *Conduïx el seu propi cotxe*.

Els correctors, doncs, ens vam posar mans a la feina per arreglar el desori i vam començar a passar el rasclat perquè, de possessius, n'hi hagués els imprescindibles. O menys i tot. I possessius que eren del tot necessaris van desaparèixer o van ser substituïts per altres estructures sota el pretext que "s'abusa dels possessius". Per exemple, a la frase *En Joan em va saludar i va continuar el camí*, a qualsevol lector li semblaria que hi falta alguna cosa, menys justament al corrector, responsable d'haver obstruït el sintagma *el seu camí*. O també, arran de la possibilitat de substituir el possessiu per una estructura amb pronom feble datiu (*Conec tots els seus secrets* és equivalent a *Li conec tots els secrets*), podem trobar frases d'una incomoditat manifesta com *Li he seguit el discurs amb interès*, com ara en adreçar-nos a un conferenciant i no atrevir-nos a dir que *He seguit el seu discurs amb interès*.

D'acord amb la nova gramàtica, frases com *Necessitava refer la seva vida*, *Admiro la teua capacitat de treball*, *Pusejàvem el teu gos*, *El nostre fill s'ha casat*, *Demostrem en la seva presència*, *Van visitar la casa i van ordenar el seu desallotjament*, no tenen per què ser bandejades sempre ni en tots els registres. Fariem bé, els correctors, de revisar-nos els llocs comuns: o bé, és clar, de revisar els nostres llocs comuns.

La purga contra els possessius espuris és tan forta que se'n troben a faltar

La nova gramàtica de la llengua catalana. / MASSIMILIANO MINOCCHI

l'escrita

JOSEP PEDRALS

Xufles de Roaix

En la introducció al *Regimen sanitatis* d'Arnau de Vilanova que ha fet Antònia Carré (*Regimen de sanitat per al rei d'Aragó*, Universitat de Barcelona, 2017), hi ha quatre pàgines dedicades a provar d'escarir el significat del sintagma "xufles de Roaix", un producte que Vilanova recomana de menjar en dejú a aquells qui pateixen hemorroides ("Ço que deuen usar aquells qui an morenes", diu la traducció de Sarriera). Analitzant i descartant, Carré arriba a la conclusió que la possibilitat més factible és que es tracti dels tubercles de la xufa —que és or, xata!

Hi ha molta literatura al voltant del sentit d'aquest sintagma perquè les referències que se'n tenen apunten cap a llocs totalment divergents. Si, en Arnau de Vilanova, "xufa de Roaix" ha de ser un vegetal, car forma part d'una recepta que indica prendre'n quaranta grans (llavors), en la literatura trobadoresca sembla, més aviat, una frase feta.

Martí de Riquer, en l'edició de *Les poesies del trobador Guillem de Berguedà* (Quaderns Crema, 1996), explica que les "xufles de Roaix" són les "burles o mentides d'Edessa", és a dir, les "exageracions i fantasies que contaven els croats o viatgers que tornaven d'Orient", els sopars de duro que explicaven els qui havien regressat de les croades.

Es possible que un concepte sigui fruit de l'altre?

Si fos així, cronològicament, l'expressió passaria d'un sentit translàtic (les hiperboles dels soldats fanfarons, segle XII) a un de literal (el tubercle de la xuflera, segle XIII).

Certament, l'evolució del mot *xufa* ja va, més o menys, per aquí: de les falòrnies i coses de per riure al bulb de poc valor, quasi ridícul.

Però, i Roaix? Riquer i el pare Batllori diuen que Roaix era el nom medieval d'Edessa, la capital del primer estat croat, fundat a finals del segle XI, ciutat que actualment es troba dins els límits de Turquia i rep el nom de Saniurfa.

Si bé és cert que els topònims poden portar a designar aliments (frankfurt, hamburguesa, bolonyesa...), normalment no ho fan a través d'un sentit figurat sinó, simplement, pel fet que l'indret és el bressol del producte en qüestió. Per tant, aquest camí que va de la metàfora al sentit recte, de l'abstracte al concret, seria fascinant, una rarsa.

En la "xufa de Roaix", Roaix passa de ser una ciutat s'iria a ser l'espai idoni on situar les batalletes i, amb un salt impressionant, esdevé, simplement, el complement que concreta el fitònim.

Seria, per exemple, com si el terme *balcanitzar*, després de passar pel sentit que rep ara (fragmentar un territori que havia estat unificat), acabés per batxar el procés de decantació de líquids insolubles en la cuina deconstruïda: olis balcanitzats.

Sopars de durum, alvocats del diable.

HORIZONTALS: 1. Motiu adduït tot sovint per demanar prorroga. La part punxeguda de la tusta / 2. Transportar en direcció als allars. Florida dels camps que altera la fauna / 3. Tercera en discòrdia. Creient en segons quin col·legi. Tercera en concòrdia / 4. La mala para... Tubs de televisió per analitzar els sermons dels trons / 5. És al fum com a la ploma el plumier. Vant de l'est en direcció a Mequinsena / 6. La UGT sense treballadors. Deu ser la mascota de l'avi Cisat. Metall febril / 7. Torno a quisar la gallina. Baralla per l'atribució del lili / 8. Ciències humanes sobre la mutació de la cloïssa. Allret xiscat sense vocals / 9. Objeció a la cançó del porompompon. Arbre tropical amb angle / 10. Soldreu. Palmera típica de les arecades / 11. D'errata, cap. Peixen animalons pel combat com si anessin a galeries. Nau sense tresor / 12. El precós? no, el paper de l'irvertil. Proteïnes que estimulen les ànsies lectores / 13. Tan ben clerxinats com un cucuruxo. Flamarada a la cobrera.

VERTICALS: 1. Privació dels drets i privilegis, que és aler desafortunat. Entre pua i pua va ell / 2. Més determinat que un. Antiques monedes només per a pigüls i paqueses. Retingut de ponol / 3. Aliment encara més mastegat que les farinetes. Cremor d'estómac i rancior de cor / 4. La francesa de tevetrés. De l'operació termodinàmica que no altera el volum. El mànc de la paella / 5. Sortilegi que t'impedirà de trobar un bon ofici. Ara, de la paella, la persona / 6. Incentius per a noies per sota del pes. Mal emulat a l'hora de reclamar-li fortuna / 7. Dobla a tota marxa. Embotit fàcil de capítomar. Desaprovaçió del manó / 8. Ocell amb un cant que fa "tui tui tui". Tot de cotxes i motos cap amunt / 9. Obligat a complir el treball vestit a ratlles. Agafes la carn i ell sobraix / 10. Pseudo-vector capaç d'alterar el territori de la Salfor. Prepari el cavall per palpar anaire / 11. Ara més indeterminat. Idioma dels ateneses d'avui dia. A finals de febrer / 12. Idioma que no es pot patlar alçant la veu. Com que és un aglador no cansa.

SOLUCIÓ A L'ANTERIOR

Horizontals: 1. Descomunat. F / 2. Orella. Ullal / 3. R. Vianda. Amo / 4. Salm. Xulador / 5. Agrader. Deia / 6. Lr. Taciturn / 7. Senet. Ternat / 8. Derivaré. Di / 9. sifivÉ. Enväs / 10. Oto. Existl. O / 11. L. Besavi. Seg / 12. Uter. Diastre / 13. Turcman. Carn.

Verticals: 1. Dorsals. Solut / 2. Et. Agredit. Tu / 3. Sevir. netobeR / 4. Climateri. ERC / 5. Ola. Natives. M / 6. Manxec. Vexada / 7. U. Durita. iviN / 8. Nuat. Teresiä / 9. Al. Adurent. Sc / 10. Lladern. Vista / 11. Aminoada. Err / 12. Flora. Lisogen.

verbavolant

LA GÈME DE LA GÈME

No voldria provocar cap tall de digestió, però si encara us queda torró a la safata de les postres (el levant de taula, segons el neopurisme) aneu amb compte, no fos que afegissiu un motiu més de dissensió en aquestes taules tan rompedes: Si us agraden el de xirona o d'alacant (altrement dits torró tou' o torró dur), ra; el mal és si preferiu aquell de color groguenc: mig socarrat per sobre. Exacte, el torró de crema' de tota la vida; però, 'de crema'. Tanc la forma tradicional com la bàrbara (iema, per més que tota una generació se

mots enreixats

per: PAU VIDAL @pauetvidal

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												

sorprenquí, és un castellanisme com una casa de pagès) són les dues més usades. També circulen torró de rovell, 'torró crema' i 'de crema cremada'.

Però ves per un últimament ha aparegut una versió nova que amenaça d'esbandir-les totes: el 'torró de gema'. El gremi de la pastisseria, allegant que és una recepta diferent, ha coincidit amb un reduït nucli de vocacionals que, sense encomanar-se a déu ni a Fabra, tradueixen iema amb el nom d'aquell dolç amb que es fan els flamets d'ou. Un consell: per més esguerro que sigui, no us escarrasseu a combatre'l. La publicitat hi farà més que nosaltres.

► De tant empaitar en Roger es va quedar al carrer (6 lletres)
Solució a la Defingua del 2012z8: XOCANT